

РЕШЕНИЕ

№ 290

гр. Сандански, 16.11.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

РАЙОНЕН СЪД – САНДАНСКИ, IV ГРАЖДАНСКИ СЪСТАВ, в
публично заседание на шести ноември през две хиляди двадесет и трета
година в следния състав:

Председател: Катя Сукалинска

при участието на секретаря Надежда Ж. Малинова Смиленска
като разгледа докладваното от Катя Сукалинска Гражданско дело №
20231250100055 по описа за 2023 година

Производството по настоящото гр.д.№55/2023г. по описа на Районен съд-Сандански е образувано по искова молба на В. Й. Л., ЕГН *****, гр.С., ж.к.С. №**, вх.*. ет.*, ап.**, против „Сити кеш“ ООД, ЕИК 202531869, седалище и адрес на управление гр.София, р-н „Средец“, ул.“Славянска“ №29, ет.7, представлявано от Николай Пенчев Пенчев, с която са предявени обективно съединени иски с правно основание чл.26, ал.1, пр.1, пр.2 и пр.3 от ЗЗД за прогласяване нищожността на неустоечната клауза в Договор за потребителски кредит №***/**.*.20**г., предвиждаща заплащането на неустойка в случай на непредставяне на обезпечение, като противоречаща на закона /на ЗЗП и ЗПК/, евентуално заобикаляща закона /ЗПК/, евентуално накърняваща добрите нрави, както и осъдителен иск с правно основание чл.55, ал.1, пр.1 от ЗЗД за заплащане на сумата от 289.58 лв., представляваща платена без основание сума по нищожната договорна клауза за неустойка, ведно със законната лихва върху нея, считано от датата на подаване на исковата молба до окончателното изплащане.

В исковата молба се твърди, че между В. Й. М. /сега Л./ в качеството ѝ на заемополучател и „Сити кеш“ ООД в качеството на заемодател е сключен Договор за потребителски кредит №***/**.*.20**г., по силата на който на заемополучателя е отпуснат кредит в размер на 900 лв., платим на седмични вноски, при посочен ГПР малко под 50%. Съгласно договора заемополучателят се задължава в срок от 3 дни да обезпечи кредита с банкова гаранция или поръчители, за които са поставени множество условия, които според ищцата били изначално неизпълними. Неизпълнението на посоченото задължение създавало задължение за заемополучателя да заплати прекомерно висока неустойка в размер на 524 лв.

Твърди се, че уговорената неустойка противоречи на множество императивни правни норми, поради което е нищожна.

Сочи се, че въпреки формално дадената възможност на кредитополучателя да осигури обезпечение в тридневен срок, още със сключването на договора била начислена горепосочената неустойка в размер, надвърлящ многократно позволения от закона размер на ГПР. Същата била включена в погасителния план още в самото начало. Соци се, че включената в погасителния план неустойка по същество представлявала скрита лихва и следвало да бъде калкулирана в ГЛП и ГПР. По правило ГПР се калкулирал към датата на сключване на договора и с цел заобикаляне на разпоредбата на чл.19, ал.4 от ЗПК, задължението за заплащане на неустойка формално /тъй като изначално било включено в погасителния план/ възниквало три дни след подписването му. Според ищцата това е незаконна и опасна търговска практика, която води до свръхзадължнялост на кредитополучателите и създава обективни предпоставки за изпадането в неплатежоспособност чрез недобросъвестна употреба на слабата им икономическа позиция. Ако кредиторът действително бил искал да му се осигури обезпечение, то следвало да го е изискал преди предоставяне на кредита.

На второ място се твърди, че неустоечната клауза била нищожна поради противоречие с добрите нрави. Уговорената неустойка излизала извън присъщите ѝ обезщетителна, обезпечителна и санкционна функция. Били нарушени основните принципи на договорната свобода по чл.9 от ЗЗД, на справедливост и добросъвестност в отношенията между потребител и кредитор. Процесната неустойка била предвидена за неизпълнение на задължение за предоставяне на обезпечение, а не на същинското задължение по договора за връщане на заетата сума. Била в размер над 100% от стойността на предоставения заем, без да ставало ясно изобщо какви вреди обезщетява, след като кредиторът сам бил оценил кредитоспособността на длъжника и одобрил отпускането на кредита преди да му е предоставено обезпечение. С уговарянето на тази неустойка заемотателят целял единствено да се обогати.

На следващо място, с неустойката се заобикаляла разпоредбата на чл.33, ал.1 от ЗПК. С процесната клауза за неустойка в полза на кредитора се уговаряло още едно допълнително обезщетение за неизпълнение на акцесорно задължение – недадено обезпечение, от което не произтичали вреди. Подобна неустойка всъщност обезпечавала вредите от това, че вземането няма да може да бъде събрано от длъжника в срок. Тези вреди обаче се обезщетявали чрез мораторната лихва по чл.33, ал.1 от ЗПК, поради което подобно кумулиране на неустойка за забава с мораторна лихва било недопустимо.

Твърди се, че неустоечната клауза била нищожна на основание чл.143, ал.2, т.5 от ЗЗП поради неравноправния ѝ характер – същата задължавала потребителя при неизпълнение на негови задължения да заплати необосновано висока неустойка. Ищцата твърди, че тази клауза не е индивидуално уговорена; че тя фигурирала и в Общите условия за предоставяне на кредити на „Сити кеш“ ООД, където била посочена като възможна опция, но на практика се тълкувала и прилагала като задължителна. Чрез невъзможните за изпълнение условия за осигуряване на обезпечение по кредита, кредитополучателят бил принуден да плаща неустойката.

Твърди се, че целият договор за потребителски кредит бил недействителен

на основание чл.22 във вр. с чл.11, ал.1, т.10 от ЗПК поради непосочване в договора на ГПР и общата сума, дължима от потребителя, което водило до недействителност и на самата неустоечна клауза. В случая съзнателното погрешно посочване от кредитора на ГПР, както и непосочването на компонентите, които влизали в него, с цел заобикаляне на ограниченията на ЗПК, следвало да се тълкува като цялостно неизпълнение на чл.11, ал.1, т.10 от ЗПК и водило до недействителност на целия договор съгласно чл.22 от ЗПК.

Ищцата твърди, че към датата на подаване на исковата молба, кредитът е изцяло погасен.

В отговора на исковата молба ответното дружество „Сити Кеш“ ООД признава за основателен предявения иск за прогласяване нищожността на клаузата за неустойка, обективизирана в Договор за потребителски кредит №****/**.**.2***г. Навежда се довод, че нищожността на неустоечната клауза обаче не обосновава нищожност на целия договор на основание чл.22 от ЗПК.

Моли да не им бъдат възлагани разноски, тъй като са признали иска и не са дали повод за завеждане на делото, дружеството не било претендирало от ищеца заплащането на неустойката, до ищеца не били изпращани покани, уведомления и други съобщения, с които да се изисква заплащането на договорената неустойка.

Твърди, че ищцата не е заплатила сумата за неустойка по процесния договор за кредит.

Ответникът моли съдът да постанови решение при признание на иска, като по отношение на разноските приложи разпоредбата на чл.78, ал.2 от ГПК.

В съдебно заседание ищцата не се явява и не изпраща представител. Преди съдебното заседание чрез упълномощен адвокат представя писмено становище по съществото на делото. Претендира сторените в производството разноски по представен списък по чл.80 от ГПК.

Ответното дружество не изпраща свой представител в съдебно заседание.

Въз основа на събраните по делото доказателства, преценени поотделно и в тяхната съвкупност, съдът приема за установена следната фактическа обстановка:

Страните не спорят, че между ищцата В. Й. М. /сега Л./ в качеството ѝ на заемополучател и ответника „Сити кеш“ ООД в качеството на заемодател е сключен Договор за потребителски кредит №****/**.**.20**г., по силата на който на заемополучателя е отпуснат кредит в размер на 900 лв., както и че съгласно договора заемополучателят се задължава в срок от 3 дни от сключване на договора да обезпечи кредита с банкова гаранция или поръчители, като за неизпълнението на това задължение е предвидено заплащането на неустойка.

На вещото лице по назначената съдебно-счетоводна експертиза е било предоставено цялото кредитно досие по сключения между страните договор. От изготвеното експертно заключение също се установява сключването на горепосочения договор за кредит от дата 12.04.2022г., с размер на кредита - 900 лв., срок на договора 5 месеца – от 12.04.2022г. до 20.09.2022г., фиксиран лихвен процент - 40.05%, ГПР – 49.81%. Заемополучателят се е задължил да върне обща сума в размер на 1 518 лв., от които 900 лв. – главница, 93.04 лв. – договорна лихва и 524.96 лв. – неустойка. На падежните дати

заемополучателят дължи вноски, включващи главница, лихва и неустойка.

Вещото лице е изчислило годишния лихвен процент по договора за кредит в два варианта – при първия вариант ГЛП е изчислен като съотношение между договорната лихва и главницата и се равнява на 10.34%; при втория вариант ГЛП е изчислен като съотношение между договорната лихва, неустойката и главницата и се равнява на 68.67%.

По сключения между страните Договор за потребителски кредит №****/**.20**г. кредитополучателят В. Й. М. е извършила плащания в общ размер от 1 314.68 лв. в периода от 18.04.2022г. до 27.06.2022г., от която сума е извършено сторниране на сума в размер на 60 лв. С извършените плащания в размер от 1254.68 лв. са погасени както следва: 900 лв. – главница; 65.10 лв. – договорна лихва и 289.58 лв. – неустойка. След извършените плащания са останали неиздължени следните суми: 27.94 лв. за договорна лихва и 235.38 лв. за неустойка.

Вещото лице е дало заключение, че ако при изчисляването на ГПР се включи дължимата сума за неустойка, възлизаща на 524.96 лв., то ГПР се равнява на 1163.13%.

При така установената фактическа обстановка, съдът прави следните правни изводи:

Предявени са обективно съединени искове за прогласяване нищожността на неустоечната клауза в Договор за потребителски кредит №*****/**.20**г., предвиждаща заплащането на неустойка в размер на 524.96 лв. в случай на непредставяне на обезпечение, като противоречаща на закона /на ЗЗП, ЗПК/, евентуално заобикаляща закона /ЗПК/, евентуално накърняваща добрите нрави, с правно основание чл.26, ал.1, пр.1, пр.2 и пр.3 от ЗЗД във вр. с чл.22 от ЗПК във вр. с чл.11, ал.1, т.10 от ЗПК във вр. с чл.146 от ЗЗП във вр. с чл.143, ал.2, т.5 от ЗЗП във вр. с чл.19, ал.4 от ЗПК и чл.33, ал.1 от ЗПК. Предявеният иск за прогласяване нищожността на клаузата за неустойка е съединен в условията на обективно кумулативно съединяване с осъдителен иск по чл.55, ал.1, пр.1 от ЗЗД за заплащане на сумата от 289.58 лв., представляваща платена без основание сума по нищожната договорна клауза за неустойка, ведно със законната лихва върху нея, считано от датата на подаване на исковата молба до окончателното изплащане.

По отношение на иска за прогласяване на нищожността на неустоечната клауза от договора:

В исковата молба ищцата претендира прогласяване на нищожност на клаузата за неустойка в договора за кредит на три основания – противоречие със закона, заобикаляне на закона и накърняване на добрите нрави. В съдебната практика се приема, че когато искът е за прогласяване недействителност на сделка /респ. договорна клауза/ и в исковата молба са заявени повече от едно от законовите основания за недействителност, съдът е длъжен да приеме, че е сезиран с множество обективно съединени искове. Независимо от поредността и съотношението, посочени от ищеца, исковете се считат предявени в условията на евентуалност и съдът е длъжен да ги разгледа в поредността, произтичаща от естеството на въведеното основание – от най-тежкото към най-лекото, както и според това дали въведените основания са специални /предвидени в специален закон/ или общи /предвидени в чл.26 от ЗЗД/. Ако сделката /респ. договорната клауза/ е недействителна на едно основание, предвидено в закона, е безпредметно

прогласяването на нейната недействителност на друго основание /Решение №198/10.08.2015г. по гр.д.№5252/2014г. на ВКС; Решение №199/12.07.2016г. по гр.д.№583/2016г. на ВКС, IV г.о.; Решение №40/07.04.2020г. по гр.д. №2383/2019г. на ВКС, IV г.о. и др./.

Принципно атакуваната сделка /респ. договорна клауза/ може да страда от различни пороци, всеки от които да е основание за обявяване на нищожността, но правният резултат, който ще се постигне с уважаването на иска на едно от въведените основания, изключва интереса от обявяване на нищожност на някое от другите въведени основания.

Съобразно гореизложеното, съдът следва да се произнесе по предявения иск за нищожност поради противоречие със закона.

Едно от основанията за нищожност, поддържани в исковата молба, е нищожност поради противоречие със Закона за защита на потребителите и в частност с разпоредбата на чл.146 във вр. с чл.143 от ЗЗП, която предвижда нищожност на неравноправни клаузи в договор, сключен с потребител.

Съгласно легалното определение на пар.13, т.1 от ДР на ЗЗП „потребител“ е всяко физическо лице, което придобива стоки или ползва услуги, които не са предназначени за извършване на търговска или професионална дейност, и всяко физическо лице, което като страна по договор по този закон действа извън рамките на своята търговска или професионална дейност.

В конкретния случай сключеният между страните договор за потребителски кредит представлява договор, сключен с потребител по смисъла на горесцитираната разпоредба. Съгласно чл.146, ал.1 от ЗЗП неравноправните клаузи в договорите, сключени с потребител, са нищожни, освен ако са уговорени индивидуално. Неравноправна клауза в договор, сключен с потребител, е уговорка във вреда на потребителя, която не отговаря на изискването за добросъвестност и води до значително неравновесие между правата и задълженията на търговеца или доставчика и потребителя /чл.143, ал.1 от ЗЗП/.

Според настоящия съдебен състав неустоечната клауза в процесния Договор за потребителски кредит, предвиждаща задължение за кредитополучателя да плати неустойка в размер на 524.96 лв. поради непредставяне в срок на обезпечение, е неравноправна клауза по смисъла на чл.143, ал.1 от ЗЗП, поради което е и нищожна на основание чл.146, ал.1 от ЗЗП, доколкото не се доказва клаузата да е индивидуално уговорена. Съображенията за това са следните:

Съгласно разпоредбата на чл.16 от ЗПК преди сключване на договора за кредит кредиторът има задължение за оцени кредитоспособността на потребителя въз основа на достатъчно информация, в т. ч. информация, получена от потребителя, и ако е необходимо, след като извърши справка в Централния кредитен регистър или в друга база данни, използвана в Република България за оценка на кредитоспособността на потребителите. Процесната неустоечна клауза прехвърля риска от неизпълнение на задължението на финансовата институция за предварителна оценка на платежоспособността на длъжника върху самия длъжник. При извършена предварителна оценка от кредитора, че е нужно обезпечение, той не би трябвало да отпуска кредита, преди да се предостави обезпечение /чл.18 от ЗПК/. Недобросъвестно е поведението на кредитора, с което черпи права за себе си от неизпълнение на собственото си задължение да направи

предварителна оценка, с оглед недопускане на необосновано кредитиране на неплатежоспособно лице.

Отделно от това, с тази неустойка се търси обезщетение за вредите от това, че вземането може да не бъде събрано от длъжника. Тези вреди обаче по силата на чл.33, ал.1 от ЗПК се обезпечават с начисляването на законна лихва за забава. Чрез кумулирането и на неустойка се цели неоснователното обогатяване на кредитора, тъй като е видно, че посочената клауза позволява същият да получи сигурно завишено плащане и то в размер над 50% от сумата по кредита, като това оскъпяване не е било надлежно обявено на потребителя чрез включването му в ГПР, който би надвишил допустимия от закона праг по чл.19, ал.4 от ЗПК.

Предвид изложеното, посочената клауза в договора следва да се окачестви като неравноправна по смисъла на чл.143, ал.1 и чл.143, ал.2, т.5 и т.19 от ЗЗП и като нелоялна и заблуждаваща търговска практика – уговорката е във вреда на потребителя, тъй като не отговаря на изискването за добросъвестност и води до значително неравновесие между правата и задълженията на търговеца и потребителя, който е поставен в неравностойно положение спрямо кредитора, поради задължението му да заплати необосновано висока неустойка и поради невъзможността да прецени икономическите последици от договора, при който на практика кредитът му се оскъпява многократно.

Както вече беше посочено, ако договорната клауза е недействителна на едно основание, предвидено в закона, е безпредметно прогласяването на нейната недействителност на друго основание. Поради това съдът не разглежда останалите наведени от ищцата основания за нищожност на процесната договорна клауза.

По иска с правно основание чл.55, ал.1, пр.1 от ЗЗД:

Предявеният иск е основателен.

От заключението на вещото лице по съдебно-счетоводната експертиза се установи, че ищцата е заплатила на ответника сумата от 289.58 лв. за начислена неустойка по договора. Установи се, че процесната неустоечна клауза е недействителна, поради което не е породила задължение кредитополучателя. Ето защо, платената сума по недействителната клауза за неустойка е дадена при начална липса на основание за плащането, поради което е недължимо платена и подлежи на връщане на основание чл.55, ал.1, пр.1 от ЗЗД, ведно със законната лихва от датата на подаване на исковата молба до окончателното погасяване.

По разноските:

При този изход на спора, на основание чл.78, ал.6 от ГПК ответната страна следва да бъде осъдена да заплати по сметка на Районен съд-Сандански сумата от 100 лв. за дължима държавна такса /по 50 лв. за всеки от предявените иски/, както и сумата от 534.40 лв. за съдебно-счетоводна експертиза.

В полза на адв.Д. М. следва да се присъди адвокатско възнаграждение за оказаната безплатна правна помощ на ищцата на основание чл.38, ал.2 във вр. с чл.38, ал.1, т.2 от ЗАдв в размер на 480 лв. с ДДС, съгласно чл.7, ал.2, т.1 от Наредба №1/2004г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Съдът намира, че не са налице предпоставките на чл.78, ал.2 от ГПК за възлагане на разноските в производството върху ищцата. Макар ответникът да е признал за основателен предявения иск за нищожност на договорната

клауза за неустойка, същият не е признал за основателен иска за връщане на платеното по нищожната договорна клауза, твърдейки, че не са събирани суми за неустойка. Последното твърдение обаче се опровергава от заключението на съдебно-счетоводната експертиза, което установява размера на начислената и платена неустойка по договора. Това от своя страна води до извод, че между страните не е било постигнато съгласие за неприлагане в отношенията между тях на последиците от нищожната договорна клауза, което е било и причината за водене на делото, която причина стои в поведението на ответника.

Неоснователно е искането на ответната страна за постановяване на решение при признание на иска по чл.237 от ГПК, след като по делото липсва искане на ищцата в тази насока.

Водим от горното, съдът

РЕШИ:

ПРОГЛАСЯВА за нищожна на основание чл.26, ал.1, пр.1 от ЗЗД във вр. с чл.146, ал.1 във вр. с чл.143 от ЗЗП като неравноправна неустоечната клауза в Договор за потребителски кредит №*****/**.**.20**г., сключен между В. Й. Л., ЕГН *****, гр.С., ж.к.С. №**, вх*, ет.*, ап.**, против „Сити кеш“ ООД, ЕИК 202531869, седалище и адрес на управление гр.София, р-н „Средец“, ул.“Славянска“ №29, ет.7, представлявано от Николай Пенчев Пенчев - управител, която клауза предвижда заплащането на неустойка при непредставяне на обезпечение.

ОСЪЖДА, на основание чл.55, ал.1, пр.1 от ЗЗД, „Сити кеш“ ООД, ЕИК 202531869, седалище и адрес на управление гр.София, р-н „Средец“, ул.“Славянска“ №29, ет.7, представлявано от Николай Пенчев Пенчев - управител, да заплати на В. Й. М. Л., ЕГН *****, гр.С., ж.к.С. №**, вх*, ет.*, ап.**, сумата от 289.58 лв. /двеста осемдесет и девет лева и петдесет и осем стотинки/, представляваща недължимо платена сума за неустойка по Договор за потребителски кредит №*****/**.**.20**г., ведно със законната лихва от датата на подаване на исковата молба – 17.01.2023г. до окончателното плащане.

ОСЪЖДА „Сити кеш“ ООД, ЕИК 202531869, седалище и адрес на управление гр.София, р-н „Средец“, ул.“Славянска“ №29, ет.7, представлявано от Николай Пенчев Пенчев - управител, да заплати на адв.Д. М. М., гр.С. 1000, ж.к.М. л. бл.***, вх*, ет*, оф**, на основание чл.38, ал.2 от Закона за адвокатурата сумата от 480 лв. /четиристотин и осемдесет лева/ с вкл. ДДС за адвокатско възнаграждение.

ОСЪЖДА „Сити кеш“ ООД, ЕИК 202531869, седалище и адрес на управление гр.София, р-н „Средец“, ул.“Славянска“ №29, ет.7, представлявано от Николай Пенчев Пенчев – управител, да заплати по сметка на Районен съд-Сандански сумата от 100 лв. /сто лева/ за държавна такса и сумата от 534.40 лв. /петстотин тридесет и четири лева и четиридесет стотинки/ за съдебно-счетоводна експертиза.

Решението подлежи на обжалване с въззивна жалба пред Окръжен съд-Благоевград в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Районен съд – Сандански: _____